

คำนำ

หอยเป่าฮื้อ หรือหอยร้อยู หรือหอยโข่งทะเล เป็นพวกหอยฝาเดียวที่สามารถนำมาประกอบอาหารที่มีรสชาติดี จึงเป็นที่นิยมบริโภคโดยเฉพาะในประเทศจีน ญี่ปุ่น ไต้หวันฮ่องกง และหลายประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกา ส่วนในประเทศไทยนิยมบริโภคในหมู่ชาวจีน ซึ่งหอยที่นำมาบริโภคส่วนใหญ่เป็นหอยที่จับจากธรรมชาติทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน แล้วส่งขายภัตตาคาร โรงแรม เพื่อนำไปประกอบอาหารในรูปของหอยสด โดยมีราคากิโลกรัมละประมาณ 1.000 บาท ด้วยราคาที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ ทำให้หอยจากธรรมชาติถูกจับไปจนลดปริมาณลงเป็นอย่างมาก ในขณะที่ความนิยมเริ่มแพร่หลายมากขึ้นเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเชื้อสายจีนที่เดินทางเข้ามาและเผยแพร่ความนิยมในการบริโภค จึงทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ ปัจจุบันจึงมีการนำเข้าหอยเป่าฮื้อจากต่างประเทศในรูปของหอยเป่าฮื้อกระป๋อง

จากการที่หอยที่จับได้จากธรรมชาติมีปริมาณลดลง ซึ่งหลายประเทศก็ประสบปัญหาคล้ายๆ กัน จากสถิติการจับหอยเป่าฮื้อทั่วโลกพบว่า ในปี 1968 มีปริมาณการจับ 28.000 เมตริกตัน แต่ในปี 1997 มีปริมาณการจับเหลือเพียง 11.500 เมตริกตัน และในปี 2005 คาดว่ามีปริมาณการจับลดลงอีกเหลือเพียง 10.800 เมตริกตัน (สิทธิศักดิ์, 2543) ดังนั้นทำให้มีการริเริ่มการเพาะเลี้ยงหอยชนิดนี้กันมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่ได้มีการเพาะเลี้ยงหอยเป่าฮื้อเชิงพาณิชย์อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1935 (Kikuchi, 1964 อ้างโดย ธนินฐา, 2541)จนถึงปัจจุบัน สำหรับในประเทศไทยได้เริ่มมีการเพาะเลี้ยงและประสบผลสำเร็จในการเพาะพันธุ์ครั้งแรก โดยศูนย์พัฒนาประมงทะเลฝั่งตะวันออกจังหวัดระยองในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งสามารถเพาะและอนุบาลหอยเป่าฮื้อชนิด *Haliotis asinina* จนถึงขนาดตัวเต็มวัย ต่อมากรมประมงโดยกองเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้มอบหมายให้ศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งประจวบคีรีขันธ์ ทำการศึกษาวิจัยการเพาะพันธุ์หอยเป่าฮื้อชนิดนี้อย่างจริงจัง ซึ่งทางศูนย์ฯ ก็ได้พัฒนาการเพาะและอนุบาลจนกระทั่งปัจจุบันสามารถควบคุมการปล่อยไข่และน้ำเชื้อได้ตลอดทั้งปี ทั้งยังสามารถผลิตลูกหอยได้ในปริมาณมาก และส่งไปทดลองเลี้ยงยังหน่วยงานของกรมประมงหลายแห่ง เพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการเลี้ยง ในปี พ.ศ. 2540-2541 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว) ได้ให้ทุนในการวิจัยและพัฒนาเพื่อการผลิตลูกพันธุ์หอยเป่าฮื้อชนิด *H. asinina* และ *H. ovina* เชิงพาณิชย์ เพื่อขยายผลการวิจัยและสร้างความมั่นใจในการลงทุนแก่เกษตรกรที่จะเพาะเลี้ยง (ศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งประจวบคีรีขันธ์, 2541) ในขณะที่เดียวกันการวิจัยเพื่อพัฒนาด้านอาหารสำเร็จรูปของหอยเป่าฮื้อก็มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีธุรกิจการเพาะเลี้ยงหอยเป่าฮื้อเชิงพาณิชย์ในประเทศไทย และที่ผ่านมาทางศูนย์ฯ ก็ได้มีการเริ่มขยายผล

การวิจัยโดยการจัดอบรมเทคนิคการเพาะเลี้ยงหอยเป่าชื่อแก่เกษตรกรอยู่เสมอ เพื่อที่จะให้มีการเพิ่มแหล่งเพาะพันธุ์หอยชนิดนี้โดยเอกชน เพราะหากไม่มีลูกพันธุ์หรือมีไม่เพียงพอ การเพาะเลี้ยงเชิงพาณิชย์ก็ไม่สามารถพัฒนาไปได้ ซึ่งขณะนี้เกษตรกรที่เคยผ่านการอบรมบางรายก็ได้มีการริเริ่มทดลองการเพาะพันธุ์และประสบความสำเร็จไปบ้างแล้ว นับว่าเป็นความก้าวหน้าของโครงการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงหอยเป่าชื่อเชิงพาณิชย์ ซึ่งอนาคตคาดว่าจะมีโรงเพาะฟักของเอกชนเกิดขึ้นอีกหลายแห่ง และน่าจะมีผู้สนใจที่จะเลี้ยงหอยชนิดนี้ในเชิงธุรกิจมากขึ้น ถ้าหากสามารถหาซื้อลูกพันธุ์หอยได้ง่าย และประกอบกับเป็นที่ดึงดูดความสนใจเนื่องจากมีราคาสูง

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชิงพาณิชย์ มักจะเป็นการเลี้ยงแบบหนาแน่น ปัญหาที่มักประสบอยู่และหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ การเกิดโรค ซึ่งมักจะก่อความเสียหายเกิดขึ้นเสมอ สำหรับในการเพาะเลี้ยงหอยเป่าชื่อโรคที่พบได้เสมอ คือ โรคเป็นแผลตามกล้ามเนื้อ เนื่องจากได้รับบาดเจ็บจากการจับที่ไม่ถูกวิธี ทำให้ติดเชื้อแบคทีเรียได้ง่าย และโรคท้องบวม เนื่องจากการติดเชื้อแบคทีเรีย นอกจากนี้ยังพบอาการเปลือกหุ้มนหรือแตกเนื่องจากการขาดแร่ธาตุ โดยเฉพาะไนบอที่ใช้ น้ำหมุนเวียน (ทรงชัย, 2543) สำหรับที่ศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งถือเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงแหล่งใหญ่และครบวงจร ตั้งแต่การผลิตลูกพันธุ์จนกระทั่งเลี้ยงเป็นตัวเต็มวัยขนาดตลาด โรคที่มักเกิดขึ้นเสมอ คือ โรคเท้าเปื่อย ซึ่งมีสาเหตุจากการติดเชื้อแบคทีเรีย โดยเฉพาะแบคทีเรียสกุล*Vibrio* (นันทริกา, 2541) ทำให้หอยเกิดการตายอยู่เสมอ หรือบางครั้งก็ตายในปริมาณมากเนื่องจากการติดเชื้อมาจากธรรมชาติ

ในการศึกษาโรคติดเชื้อแบคทีเรียในหอยเป่าชื่อครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการเกิดโรค เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาของการเกิดโรคในระบบการเลี้ยงแบบหนาแน่นที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต